

– Vit ávara ímóti at gera óumhugsaðar broytingar, til dømis at fara at selja rættindi á uppboðssølu, sum kunnu órógvá tann vinnustrukturin, sum vit hava í dag, og vir ávara ímóti, at ov nógvur peningur verður tikin úr vinnuni sum gjald fyri rættindi, sigur Herálvur Joensen, stjóri í Føroya Reiðarafelag.

Hvørki stjórin ella formaðurin í Reiðarafelagnum hava serligan hug at leggja seg út í eitt kjak um búskaparteoriir og –metodur, sum teir báðir halda oftast er ein trúarspurningur. Men báðir gera greitt, at teir frammanundan kendu hugsanirnar hjá Magna Laksáfoss og myndilin, hann brúkar í sínum greiningararbeiði, og at tað var við støði í hesari vitan, at júst hann var biðin um at gera kanninginina.

– Reiðarar eru generelt meira samdir við Magna Laksáfoss um, at nøkur ting hava meira týðning enn onnur sum keldur í samfelagsbúskapinum, at nakrir sektorar í størri mun eru konjunkturskapandi enn aðrir, sum bara liva við í konjunkturbylgjunum. Vit vistu, at Magni Laksáfoss hevði gjørt kanningar av ávísu sektorum, og tí hildu vit tað vera áhugavert at fáa hann at gera eina meira samlaða kanning av fiskivinnuni eisini. Vit vistu væl, at allir búskaparfrøðingar vóru ikki samdir við honum, sigur Herálvur Joensen.

Anfinn Olsen hevur sjálvur lisið fiskivinnubúskap á lærda háskúlanum í Tromsø, men hann leggur dent á, at hann ikki er samfelagsbúskaparfrøðingur á sama støði sum teir, ið mynda almenna kjakið í Føroyum.

– Eg hevði tað sum eitt fak av fleiri og eri ikki tann, sum kann fara inn og kjakast við teir teori ímóti teori, sigur hann.

RINGVIRKNINGAR

Tó hevur Anfinn Olsen ilt við at skilja, at Jóannes Jacobsen er so avgjördur um, at tað ikki ber til at tosa um sonevndu multiplikatoreffektina, tað er ringvirkningar, í eini støðulýsing av einum búskapi.

– Á universitetinum í Tromsø lærði eg um hesar ringvirkningar – at tú hevur multiplikatorskapandi vinnu, og tú hevur multiplikatorforleingjandi vinnu. Um eitt skip kom til dømis til Tromsø, so legði tað síni multiplikatorskapandi evni í Tromsø, sum so skipanin í Tromsø bleiv forleingjari av. Um tað so valdi at fara tí Ålesund í staðin fyri, ja so flutti tað multiplikatorskapandi niður til Ålesund, og forleingingin bleiv har niðri í staðin.

– Tað er tann sama mekanisman, sum Magni Laksáfoss staðfestir í sínum greiningum. Fyri eitt land eru tað tær vinnurnar, sum skapa inntøkur til landið, sum eru multiplikatorskapandi. Men fyri eitt lokalt øki er tað ikki akkurát upp á sama máta. Eg havi ofta hugsað um Sandoynna og Vágoyinna í tí sambandinum. Í Vágoyinni hevur tú nøkur fiskiloyvi, tú hevur eina aling, og so hevur tú eitt fyri Vágoyinna stórt multiplikatorskapandi aktiv, flogvøllin. Meðan Sandoyggin hevur øgiliga lítið av slíkum, og tí fær tann multiplikatorforleingjandi vinnan har ov lítið frá teimum multiplikatorskapandi vinnunum, sigur Anfinn Olsen.

– Støddin á tí multiplikatorforleingjandi vinnuni er eisini tengd at figgarligu evnunum hjá tí multiplikatorskapandi vinnuni at eftirspyrja vørur. Og kanningin hjá Magna Laksáfoss er júst eitt amboð, sum kann brúkast, at siga nakað um, hvat hendir, um broytt verður upp á figgarligu evnini hjá fiskivinnuni at eftirspyrja vørur og tænastr – tað er, hvat hendir, tá henda ella hin upphæddin verður tikin úr vinnuni sum tilfeingisgjald, sigur hann.

VARISLIG NÝSKIPAN

Hóast heimaflotin hevur flotið tungt í sjónum í fleiri ár, so heldur stjórin ikki, at tað endiliga er verandi fiskivinnuskipan fyri at lasta.

– Tað er helst ikki nakað, sum ger nakran bilsnan, at tað ikki eru reiðarar, sum hava biðið um nakra fiskivinnunýskipan. Vit halda, at verandi skipan hevur skapt nógv virksemin og stór samfelagsvirði, og aktuella kanningin vísir eisini, at vit eru ein týðandi aktørur í samfelagsbúskapinum.

– Men harfyri siga vit ikki, at alt er gott, og at onki nýtt skal gerast. Vit halda tó, at politikararnir skulu ansa eftir, ikki bara at gera broytingar í óðum verkum eitt nú við at tosa um stutttíðar rættindi umvegis uppboðssølu ella stutttíðarloysi, sum gera, at ein samlað vinna, sum er so stórur partur av búskapinum, kanska byrjar at tódna, og aktørarnir kanska í størri mun fara at hugsa um, hvussu teir sleppa burtur úr hesi vinnuni heldur enn at gera iløgur í hana. Við øðrum orðum eigur ein nýskipan at vera soleiðis umhugsað, at hon ikki verður eitt størri spill fyri samfelagsbúskapin enn til gagns fyri hann, sigur Herálvur Joensen.

Stjórin í Reiðarafelagnum sigur, at hann eftirlýsir øðrum møguleikum enn eina einvísa fokusering frá núverandi skipan til eina uppboðssølu við stutttíðarrættindum.

– Uttanum okkum verða aðrir møguleikar lýstir, millum annað fyrimunir við langtíðarloysum, sum loyvisshavarin dyrkar og mennir

í virði. Men slíkt hoyra vit ongantíð um her heima, hvørki frá búskaparfrøðingum ella fjølmiðlum. Møguliga tí at hesi ástøði stuðla undir, at okkum heldur tørvar tillaging av verandi skipan – til dømis við greitt ásettum kvotalykki og greiðum reglum fyri, hvussu leingi loyvisshavarar kunnu liggja á óbrúktum veiðiloyvum – heldur enn eina kollvelting. Uppboðssølan og tankin um árligu milliardina til landskassan tykist so lokkandi, at hon forðar fyri at aðrir og meira veruleikakendir møguleikar verða umrøddir, sigur Herálvur Joensen.

LOYVISSKIPAN

Reiðarfelagið dylir ikki, at tað á fundum við politikararnar altíð hevur gjørt greitt, at um eitt tilfeingisgjald av onkrum slagi skal vera, at tað so verður eitt ella annað útroknað gjald í einari kombinasjón við eina loyvisskipan líknandi henni, vit hava í dag.

– Vit ávara ímóti at gera óumhugsaðar broytingar, til dømis at fara at selja rættindi á uppboðssølu, sum kunnu órógvá tann vinnustrukturin, sum vit hava í dag, og vir ávara ímóti, at ov nógvur peningur verður tikin úr vinnuni sum gjald fyri rættindi. Óumhugsaðar broytingar, sum ikki eru tilrættislagdar ordiliga, og sum vinnan í sambandi við eitt skifti ikki kennir avleiðingarnar av, kunnu í øllum førum lættliga føra til tað, at tað verður eitt fall í tí samlaða búskapinum, sigur Herálvur Joensen.

Hann sigur, at flestu reiðarar eru komnir til sættis við, at eitt ella annað slag av gjaldi fyri fiskirættindi er ein fortreyt fyri at vera í fiskivinnuni.

– Men vit mæla til at hava í huganum, at tekur tú ov nógv út úr vinnuni, so missir tú kanska í dynamikki og iløgum. Tað er ikki tað sama sum at siga, at vit als ikki vilja vera við til at rinda fyri samfelagsraksturin og gjalda tilfeingisgjald, sigur stjórin í Reiðarafelagnum.

SERRÆTTUR KOSTAR

Anfinn Olsen leggur eisini dent á, at talan ikki er um at sleppa fiskivinnuni á sjónum heilt undan at gjalda fyri at sleppa at fiska.

– Tá ein fær ein serrætt, sum onnur ikki fáa, so má ein gjalda fyri tað. Men uppboðssøluna ræðast vit, tí hon skapar ótryggari karmar. Ótryggileikin liggur í, at tú fyri tað fyrsta ikki veist, hvussu nógv tú fært frá einum ári til annað. Og tá tú so bjóðar, so keypir tú heldur ov dyrt enn at risikera onki at fáa. Og tað verður eisini torført at manna skipini, tá tú ongantíð veist, um ella nær tú sleppur at fiska og hvussu nógv, tí tá hevur tú onki trygt at bjóða einari manning, sigur hann.

SAMDIR VIÐ LAKSÁFOSS

Aðra staðir her á síðunum er kanningin hjá Magna Laksáfoss fyri hørðum atfinningum frá einum øðrum búskaparfrøðingi, nevnliga Jóanesi Jacobsen, adjunkti á Fróðskaparsetrinum.